

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Ku2021/02071

**SOU 2021:77 Kris till Kraft. Återstart för kulturen.
Betänkande av Utredningen återstart för kulturen**

Region Dalarna vill lämna följande remissvar, som formellt kommer att antas av Region Dalarnas kultur- och bildningsnämnd på mötet den 17 februari 2022. Svaret har sammanställts av kansliet på Kultur- och bildningsförvaltningen utifrån bland annat underlag från förvaltningens enheter Länsbibliotek Dalarna och Bild och form Dalarna. Sist i dokumentet bifogas allmänna reflektioner kring utredningen från Länsbibliotek Dalarna och Bild och form Dalarna utifrån deras specifika kulturområdets perspektiv.

**Region Dalarnas allmänna synpunkter på
utredningen**

Utredningen sammanfattar väl kulturområdets kända strukturella problem och utmaningar vilka flera tunga utredningar och studier påvisat redan innan pandemins lieman tornade upp sin slagskugga över kulturfältet. Tillsammans med egna och tidigare förslag lämnar utredningen en överlag väl sammansatt åtgärdslista för att ge kulturen kraft att inte bara återstarta utan även resa sig starkare och mer robust ur krisen, väl rustad att möta, tolka och skildra nya framtida samhällsutmaningar. Att utredningen inte bara lämnar förslag på förändringar, utan därtill i många fall även föreslår rejäla statliga ekonomiska satsningar,

ger Region Dalarna hopp att utredningen verkligen kommer kunna bidra till en verklig återstart för kulturen.

Region Dalarna specifika synpunkter på utredningens olika delar

4 Utvecklingsområden för delaktighetsmålet

4.8.5 Bedömning

Region Dalarna instämmer i bedömningarna och delar bilden av att digitaliseringen i samhället har accelererat under pandemin. För kultursektorn har det förutom nya möjligheter inneburit ökade kostnader och ett ökat behov av kunskap och fortbildning. Att utredningen kopplar den snabba digitaliseringen till allas rätt till digital delaktighet är viktigt. Behovet av fortsatta satsningar på infrastruktur för bredband i hela landet och stärkt digital kompetens för alla åldrar lyfts av utredningen. Detta behöver paras med olika satsningar för att kulturverksamheternas digitala utveckling ska tas tillvara.

4.10.2 Bedömning

Region Dalarna och Länsbibliotek Dalarna instämmer med utredningens bedömning. Utredningen lyfter betydelsen av att arbeta för ett breddat deltagande och att detta kan vara svårt att prioritera när huvudmän ser självfinansiering och besökssiffror som viktiga resultat. Det har traditionellt varit svårt för exempelvis biblioteken att lyfta andra resultatmått än antalet besökare och utlån. Pandemin har inneburit att bibliotekens uppsökande verksamhet (inte minst till prioriterade grupper) både försvårats, men också tagit nya former. Att utredningen tydligt poängterat det breddade deltagandet samt att nå nya målgrupper som prioriterat är välkommet.

5. Utvecklingsområden för samhällsmålet

5.5.4 Bedömningar

Region Dalarna delar bedömningarna.

7. Förslag

7.2.1 Återstartsstipendier

Förslaget med en förstärkning på 30 mkr under 2022-2023 förefaller rimligt och kommer att vara avgörande för återstartsarbetet.

Det är positivt med en satsning för att främja konstnärers villkor under pandemin och bra med stipendier som kan motverka att konstnärer lämnar kulturektorn för att kunna försörja sig inom andra branscher.

7.2.2 Återstarts- och utvecklingsstöd för en starkare kulturektor

Region Dalarna välkomnar att förslaget innehåller en punkt om att stärka kulturområden med svaga strukturer, bland annat bild- och formområdet.

7.2.3 Kulturcheckar som stimulansstöd

Region Dalarna avstyrker förslaget och instämmer i SKRs remissvar att andra former av insatser bör prioriteras.

7.3.1 Stärk stödet för den fria kulturen

Region Dalarna bifaller förslaget om ökat utbyte mellan frilansande curatorer och utställningsarrangörer men vill se tydligare krav på att utställningsarrangörer skall följa MU-avtalet.

7.3.2 Stärk stödet för konstnärer

Region Dalarna bifaller förslaget. Dock behöver reglerna för trygghetssystemen förändras snabbt för att konstnärer inte ska hamna i en än sämre ekonomiskt läge efter att en stipendieperiod är avslutad. Staten behöver komplettera en satsning på ökade anslag till stipendier med att skapa arbetstillfällen och arvoderade uppdrag för konstnärer som skapar inkomster som räknas med i trygghetssystemen.

7.3.3 Stärk kultursamverkansmodellen

Region Dalarna yrkar bifall på förslaget.

7.3.4 Stärk förutsättningarna för civilsamhällets aktörer

Region Dalarna vill inskräpa vikten av att krisstöd även kommer det civila samhället till del. För att överhuvudtaget kunna nå det kulturpolitiska målet om kultur till alla så krävs det ett starkt föreningsliv i hela Sverige. Dessa uppbär en infrastruktur av samlings-salar och evenemangsplatser, samt samlar ideella krafter även utanför själva föreningslivet, vilket sammantaget möjliggör för långt fler att ta del av kultur i hela Sverige.

7.4 Stärk internationellt utbyte och samverkan

Region Dalarna yrkar bifall på förslaget.

Långsiktiga medel bör ges till residens som syftar till internationalisering, samarbeten mellan residens för att stärka och utveckla verksamheterna men även samverkan med andra kulturområden och samhällsfrågor som miljö, samhälls-engagemang och landsbygd i hela landet.

Motsvarande satsningar för interregionala utbyten och samverkan skulle behöva skapas.

7.5.1 och 7.5.2 Stärk trygghetssystemen

Region Dalarna yrkar för att utreda hur stipendier ska hanteras i trygghetssystemen och detta sedan kommuniceras tydligt.

7.6.1 Digitalisera kulturarvet

Utredningen ser ett behov av en storskalig digitaliseringsåtgärdsplan inom hela kulturarvssektorn. Region Dalarna med stöd av Länsbibliotek Dalarna vill särskilt påpeka att utöver Kungl biblioteket och forskningsbibliotek finns det ett betydande kulturarv samlat på kommunala bibliotek, ofta lokalhistoriskt material.

7.6.2 Utred hur bibliotekens utlån av e-böcker kan samordnas nationellt

En ökad utlåning av e-böcker innebär ökade kostnader för biblioteken. E-böcker ingår inte heller i biblioteksersättningen, vilket påverkar författares (samt översättares, tecknares och fotografers) intäkter. Förslaget att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att ta fram formerna för en nationell samordning av bibliotekens utlån av e-böcker är välkommet. Även ljudböckerna ökar, inte minst via digitala abonnemangstjänster. Produktionskostnaden för en ljudbok är stor vilket gör att många böcker inte ges ut i digitalt format, med minskad mångfald digitalt som följd. Utredningen ser att det kan finnas skäl att med riktat statligt stöd motverka detta.

Region Dalarna med stöd av Länsbibliotek Dalarna ställer sig bakom förslaget.

7.6.5 Stärk rådgivningen om upphovsrätt

Från bibliotekshåll har det ibland funnits en osäkerhet när det gäller möjligheter upphovsrättsligt att använda inspelade föredrag, bildmaterial och litterära verk mm i olika digitala

sammanhang. Utredningen betonar behovet av ökade kunskaper kring upphovsrätt. Förslaget t.ex. om att årligen avsätta 5 miljoner till olika upphovsrättsorganisationer m.fl. att informera i frågan anser Region Dalarna med stöd av Länsbiblioteket därför vara positivt.

7.8.1 Förbättra kulturskolornas möjligheter till långsiktigt utvecklingsarbete

Region Dalarna yrkar bifall på förslaget. Bild och Form Dalarna vill särskilt framhålla att det behövs en särskild satsning och förstärkning av bild- och formkonstområdet inom kulturskolorna där det behövs fler konstpedagoger och fler möjligheter för barn och unga att utöva bildkonst. En avgiftsfri kulturskola skulle främja utveckling och minska snedrekryteringen inom kulturområdet i stort.

7.8.2 Utred behov av ytterligare insatser för kulturskolan

Region Dalarna instämmer med bedömningarna i avsnitt 4.9.5 och vill särskilt inskräpa vikten av att fortsätta att utvärdera ytterligare statliga insatser för att säkra en tillgång av kulturskoleverksamhet i hela landet. Region Dalarna är, precis som SKR, däremot tveksamma till att lagstadga om kommunal kulturskola.

7.9 Bredda deltagandet och minska snedrekryteringen i kulturlivet

Region Dalarna instämmer om vikten av att bredda deltagande och minska snedrekryteringen i kulturlivet. Snedrekryteringen till konstnärliga högskolor börjar inte vid ansökningar till högskolan.

Region Dalarna saknar konkreta förslag som möter denna obalans och föreslår följande:

- Återinför estetiska ämnen i gymnasieskolan.
- En avgiftsfri kulturskola med utbud från alla konstformer.
- Utökning av de estetiska ämnena i grundskolan
- Stärk de förberedande konstutbildningarna.

7.10.2 Utred hur kultursamverkansmodellen kan utvecklas

Region Dalarna instämmer i SKRs remissvar om att en sådan utredning bör ta utgångspunkt i statens roll och ansvar. Region Dalarna vill dessutom att utredningen ger förslag på hur flernivåstyrningen av kultursamverkansmodellen kan utvecklas.

7.10.4 Utred förutsättningarna för en kulturstiftelse

Region Dalarna finner tankarna intressanta som uttrycks i avsnitt 3.2.5 om att en breddad finansiering kan stärka kultursektorns förutsättningar. Region Dalarna tycker att förslaget är särskilt intressant och värt att utreda särskilt utifrån den debatt som blossat upp i spåren av Myndigheten för kulturanalys utredning Så fri är konsten.

Allmänna reflektioner på utredningen från Länsbibliotek Dalarna

Biblioteksverksamheten, bokbranschen och författarna har generellt inte drabbats lika hårt ekonomiskt som andra kulturverksamheter och kulturaktörer. Försäljningen av tryckta böcker och ljudböcker har t.o.m. ökat under pandemin.

Biblioteken är ofta en arena för författarframträdanden och andra kulturella och kunskapsinriktade evenemang. Denna verksamhet har självklart drabbats av restriktionerna kring Covid. En del bibliotek i Dalarna har t.o.m. haft stängt under en period. Länets kommunbibliotek har emellertid i ökad grad flyttat ut sina evenemang på nätet och på så vis i någon mån kunnat stödja författare och andra kulturutövare. Länsbibliotek Dalarna har exempelvis sett till att anlita kulturaktörer i samband med våra digitala konferenser.

Utredningen tar avstamp i kulturens betydelse för en hållbar samhällsutveckling. Kulturens betydelse för personlig utveckling när det gäller kunskap och kreativitet lyfts. Likaså betydelse för en social sammanhållning och demokrati. Här har biblioteken en central roll när det gäller digital kompetens, läsfrämjande insatser samt kunskapsförsörjning och information.

Utredningen konstaterar att biblioteken varit mycket snabba att ställa om under pandemin (något som vi själva pratar om). En orsak är bibliotekens starka nätverk sinsemellan när det gäller kunskapsöverföring och samarbete, både inom landet, men även internationellt. En annan är att biblioteken har en vana att testa olika modeller bl.a. med hjälp av Kulturrådets olika utvecklingsstöd.

Allmänna reflektioner på utredningen från Bild och form Dalarna

Utredningen lyfter tydligt utmaningarna med delaktighetsmålet vilket Bild och form Dalarna kan bekräfta. Detta får effekter såsom snedrekrytering inom högre utbildning vilket i sin tur får följer både på samhällsmålet (konsten och kulturen marginaliseras, dess positiva effekter kommer inte samhället till nytta) och självständighetsmålet (mindre mångfald av berättelser, kulturella uttryck och kulturskapare).

Utredningen pekar ut bild- och formområdet särskilt svaga infrastruktur. Bild och form Dalarna kan bekräfta denna strukturella utmaning vilket får särskilt stora effekter i de län som inte har storstäder.

Flera av utredningens förslag (såsom stöd till curatoriska och nationella samarbeten) kräver en fungerande infrastruktur såsom fasta arenor för konst, institutioner eller konstnärliga organisationer som mottagare vilket ofta saknas utanför storstäderna.

Bild och form Dalarna efterlyser därför att utredningens förslag ska kompletteras av konkreta satsningar för konst och kultur utifrån kommuner och regioners verkliga förutsättningar i hela landet genom åtgärder såsom:

- Stärkta kunskaper på den statliga nivån.
- Nationellt uppdrag/resurscentrum för bild- och formområdet som både stärker barn/unga och konstpedagogik men även plattformar för visning av konst, nyskapande och genreöverskridande konst- och kultur, ideell sektor.
- Anpassning av nationella stöd för visningsytor, produktionsplatser och självorganiserade och/eller andra komplexa och nyskapande initiativ som verkar utanför

storstadsområdena, under andra förutsättningar såsom mindre publik- och medlemsantal.

- Långsiktiga satsningar för bärighet till förmån för projekt- och uppstartsstöd.